درس هفتم: تحولات هویتی جامعه

هویت فرهنگی جامعه

- بر اساس عقاید و ارزش‌های اجتماعی آن شکل می‌گیرد.
- گسترده‌تر از هویت اجتماعی افراد است.
- هویت اجتماعی افراد در پرتو هویت فرهنگی جامعه شکل می‌گیرد.
- فرصت شکل‌گیری هویت‌های اجتماعی متناسب با خود را پدید می‌آورد.
- در برابر انواع هویت‌های اجتماعی که با عقاید و ارزش‌های آن ناسازگار باشند، مقاومت می‌کند.
- تا زمانی دوام می‌آورد که عقاید و ارزش‌های مربوط به آن مورد پذیرش اعضای جامعه باشند.
- اگر عقاید و ارزش‌ها، اهمیت و اعتبار خود را از دست بدهند، تداوم هویت فرهنگی با چالش‌هایی مواجه می‌شود.

◀ افراد می‌توانند هویت اجتماعی خود را تغییر دهند:

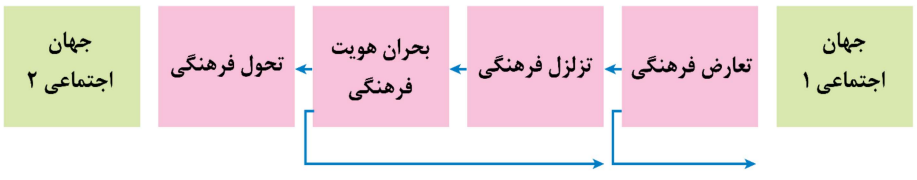
۱- تا زمانی که تغییرات هویتی افراد در چارچوب عقاید و ارزش‌های اجتماعی پذیرفته‌شده در جامعه اتفاق بیفتد و با هویت فرهنگی جامعه سازگار باشد، مورد تشویق و تأیید جامعه قرار می‌گیرد.

۲- گاهی تغییرات هویتی افراد مطابق عقاید و ارزش‌های جامعه نیست و شیوه‌هایی از زندگی را به‌دنبال می‌آورد که با عقاید و ارزش‌های جامعه ناسازگار است. ← این وضعیت اضطراب و نگرانی‌های اجتماعی فراوانی به‌دنبال دارد. (**تعارض فرهنگی**)

۳- اگر شیوهٔ ناسازگار با عقاید و ارزش‌های اجتماعی ادامه پیدا کند، عقاید و ارزش‌هایی که هویت فرهنگی جامعه را می‌سازند، مورد تردید قرار می‌گیرند و ثبات و استقرار خود را در زندگی مردم از دست می‌دهند. (**تزلزل فرهنگی**)

۴- در نتیجهٔ تداوم چنین وضعیتی، جامعه دیگر نمی‌تواند از عقاید و ارزش‌های خود دفاع کند. (**بحران هویت فرهنگی**)

۵- وقتی راه برای تحول هویت فرهنگی باز شود، جامعه به جامعه‌ای دیگر تبدیل می‌شود و هویت آن دچار تحول می‌شود. (**تحول فرهنگی**)

@DaneshSad

- **انواع تحولات فرهنگی**
  - **مثبت:** اگر فرهنگی که دچار تحول می‌شود، فرهنگی باطل باشد و جهت تغییرات به سوی فرهنگ حق باشد، تحول فرهنگی مثبت است. مثال: تحول جامعهٔ جاهلی به جامعهٔ نبوی
  - **منفی:** اگر فرهنگی که اعتبار اجتماعی خود را از دست می‌دهد، فرهنگ حق باشد و جهت تغییرات به سوی فرهنگ باطل باشد، تحول فرهنگی منفی است. مثال: تحول جامعهٔ نبوی به جامعهٔ اموی
- **علل تحولات فرهنگی**
  - **علل درونی**
    - به ابداعات و نوآوری‌های مثبت و منفی افراد جامعه مربوط می‌شود.
    - به کاستی‌ها و بن‌بست‌های موجود در فرهنگ جامعه باز می‌گردد.
  - علل بیرونی: روبه‌رو شدن و ارتباط جوامع با یکدیگر

• اگر فرهنگ یک جامعه توان پاسخ‌گویی به نیازهای طبیعی و جسمی یا فطری و معنوی انسان‌ها را نداشته باشد، آن جامعه نشاط زندگی را از دست می‌دهد و گرفتار یأس و ناامیدی می‌شود.

- **ارتباط جوامع مختلف با هم**
  - گاهی روابط در محدودهٔ نمادها، هنجارها، سبک زندگی و گاهی در سطح عقاید و ارزش‌های اجتماعی است.
  - گاهی ارتباط میان جوامع زمینهٔ گسترش و پیشرفت یک جامعه را فراهم می‌آورد.
- **فراهم آوردن زمینهٔ گسترش یک فرهنگ**
  - اگر یک جامعه با حفظ عقاید و ارزش‌های خود با جوامع دیگر ارتباط برقرار کند.
  - در محدودهٔ هنجارها و سبک‌های زندگی عناصری را از جوامع دیگر بگیرد.
  - در صورت لزوم تغییرات لازم را در آن‌ها پدید آورد.

• جوامع اسلامی در سده‌های نخستین رویارویی با جوامع دیگر با حفظ هویت فرهنگی خود به تعامل با آن‌ها پرداختند و عناصر سازگار با هویت فرهنگی خود را از آن‌ها گرفته و در صورت نیاز به بازسازی آن عناصر فرهنگی پرداختند.

نکته طلایی

به‌دلیل اهمیت عقل و عقلانیت در جهان اسلام جوامع اسلامی در مواجهه با امپراتوری یونان و روم عناصر فرهنگی آن‌ها را اخذ کردند و به تناسب فرهنگ توحیدی خود، در این دانش‌ها دخل و تصرف نمودند اما عناصر مشرکانهٔ این دو فرهنگ را نپذیرفتند.

@DaneshSad

جوامع در مسیر تحول فرهنگی

- اگر جامعه در تعامل با جوامع دیگر بر عقاید و ارزش‌های خود پافشاری نکند و به مرور زمان به عقاید و ارزش‌های خود پشت کند، دچار تحول فرهنگی می‌شود.
- اگر این جامعه در مسیر تحول فرهنگی، عقاید و ارزش‌های جامعهٔ دیگر را بپذیرد به آن جامعه ملحق می‌شود. مثال: مصر باستان و ایران باستان
- ممکن است یک جامعه در مواجهه با جامعهٔ دیگر ضمن پذیرش بخش‌هایی از فرهنگ آن جامعه هویت جدیدی به‌دست آورد بدون آن‌که عقاید و ارزش‌های جامعهٔ مقابل را بپذیرد و به آن ملحق شود مثل جوامع غربی

خودباختگی فرهنگی

- اگر اعضای یک جامعه مبهوت و مقهور فرهنگ دیگر شوند.
- در نتیجه حالت فعال و خلاق خود را در گزینش عناصر فرهنگی آن جامعه از دست بدهند.
- عناصر جامعهٔ دیگر را بدون تحقیق و گزینش می‌پذیرند.
- چنین جامعه‌ای به روش تقلیدی عمل می‌کند و ارتباطش را با فرهنگ و تاریخ خود از دست می‌دهد.

نکته طلایی

بسیاری از جوامع غیرغربی در رویارویی با جهان غرب مبهوت و مرعوب قدرت اقتصادی و سیاسی غرب شدند و به همین سبب، دچار خودباختگی فرهنگی شدند.

غرب‌زدگی: خودباختگی جوامع غیرغربی در برابر جهان غرب را می‌گویند.

دو معنای متفاوت ازخودبیگانگی فرهنگی

ازخودبیگانگی تاریخی

- اگر یک جامعه فرهنگ تاریخی خود را فراموش کند.
- جامعهٔ خودباخته‌ای که در مواجهه با جامعهٔ دیگر هویت فرهنگی خود را از یاد می‌برد.

- ازخودبیگانگی حقیقی: اگر عقاید و ارزش‌های یک جامعه مانع آشنایی اعضای آن با حقیقت انسان و جهان شود.

نکته طلایی

فرهنگ اساطیری و فرهنگ دنیوی آدمی را نه‌تنها از حقیقت جهان بلکه از حقیقت خود بیگانه می‌کند.

@DaneshSad